

УДК 378:34-051:37.091.313
DOI: 10.24144/2524-0609.2019.44.122-126

Побережна Наталія

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедра українознавства та іноземних мов
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
м.Дніпро, Україна
nataliapoberezhna@ukr.net
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-3566-3475>

ОРГАНІЗАЦІЯ ТВОРЧО-ПОШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ПРАВОНАВЦІВ У ПРОЦЕСІ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНИМИ ПРОЕКТАМИ

Анотація. Стаття присвячена питанню ефективної організації творчо-пошукової діяльності майбутніх правознавців у процесі роботи з навчальними проектами. Актуальність дослідження зумовлена сучасним міжнародним форматом юридичного дискурсу, який визначає проблему освіти майбутніх правознавців як провідного фактора не лише когнітивного розвитку особистості правника, але й соціалізації у правовому світі; сприяє здійсненню юридичної діяльності відповідно до правових інструкцій і регулятивів. Творчо-пошуковий аспект предметної підготовки майбутніх правознавців дозволяє аналізувати процес національного й міжнародного державотворення засобом характеристики складних соціально-економічних, політичних і духовних процесів. Під час здійснення дослідження були використані методи: теоретичні (аналіз психолого-педагогічної літератури), емпіричні (спостереження над навчальним процесом і вивчення педагогічного досвіду задля дослідження особливостей організації творчо-пошукової діяльності майбутніх правознавців). Визначено мотиви творчо-пошукової діяльності майбутніх правознавців (прагнення зробити свій внесок у розв'язання суспільно-політичних, культурно-національних і міжнародних проблем). Доведено, що орієнтація на юридичну діяльність спонукає майбутніх правознавців у процесі роботи з навчальними проектами оброблювати й аналітично інтерпретувати інформаційні дані, набуті у змісті фахової підготовки (юридична інформація як змістовний складник навчання), з актуальними й перспективними.

Ключові слова: творчо-пошукова діяльність; майбутні правознавці; навчальний проект; юридична діяльність.

Вступ. Сучасний міжнародний формат юридичного дискурсу визначає проблему освіти майбутніх правознавців як провідного фактора не лише когнітивного розвитку особистості правника, але й соціалізації у правовому світі; визначає вектори осмислення полікультурної цивілізації; обумовлює формування сучасного ідеалу освіченості правознавця основними культурно-правовими цінностями; сприяє здійсненню юридичної діяльності відповідно до вироблених у процесі розвитку суспільства правових і громадянських ідеалів і зразків; правових інструкцій і регулятивів. Творчо-пошуковий аспект предметної підготовки майбутніх правознавців дозволяє аналізувати процес національного й міжнародного державотворення засобом характеристики складних соціально-економічних, політичних і духовних процесів. Виконання навчальних проектів під час вивчення юриспруденції і суміжних дисциплін актуалізується також сучасною тенденцією пов'язувати юридичну освіту не лише з виконанням службового обов'язку, але і бути творцем національного державо будування. Викладене вище висуває на передній план евристичний принцип креативного підходу до організації творчо-пошукової діяльності майбутніх правознавців: виявлення того, як юридична освіта виявляється включеною до особистісних смислів правознавця, сприяє інтеріоризації громадянської позиції і морально-етичних цінностей; визначає рівень кореляції із світоглядними основами особистісного утворення, ціннісно-значеннєвим виміром.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми фахової підготовки майбутніх правоохоронців розглядали Н. Бочковський, В.Плиско, В.Синьов, О.Тимченко, Г.Юхновець, які обґрунтували критерії і рівні сформованості предметної компетентності майбутніх правознавців, окреслили перспективу подальшого розвитку юридичної галузі, обґрунтували дидактичні основи формування предметної компетентності майбутніх фахівців; окремі аспекти удосконалення професійної підготовки юристів та

майбутніх правоохоронців на рівні запровадження інноваційних методик, у тому числі проектування юридичної діяльності, творчо-пошукової її релаксації на етапі предметної юридичної і варіативної соціально-гуманітарної підготовки досліджували В.Андросюк, О. Бандурко, А.Волков, О. Бандурко, А.Лігоцький.

Мета статті – окреслити управлінські і змістовні і педагогічні засади організації творчо-пошукової діяльності майбутніх правознавців у процесі роботи з навчальними проектами.

Завдання – схарактеризувати особливості організації творчо-пошукової діяльності майбутніх правознавців у процесі роботи з навчальними проектами; подати дидактичний супровід, використовуваний у процесі роботи майбутніх правознавців над проектами.

Методи дослідження – теоретичні (аналіз психолого-педагогічної літератури), емпіричні (спостереження над навчальним процесом і вивчення педагогічного досвіду задля дослідження особливостей організації творчо-пошукової діяльності майбутніх правознавців).

Виклад основного матеріалу. Фахова підготовка майбутніх правознавців має відповідати рамці майбутнього спеціаліста правничої галузі, що передбачає забезпечення відповідного освітнього середовища. Оскільки порушувана проблема стосується висвітлення сутності творчо-пошукової діяльності майбутніх правознавців, подамо короткий коментар щодо відмінностей у змістовних характеристиках досліджуваного поняття. Грунтовний аналіз наукової літератури (Власова, 1996; Давидов, 1981) дозволяє дати таких узагальнень: *навчальна діяльність* охоплює діяльність викладача і діяльність студента (у межах нашого дослідження – майбутніх правознавців); *навчально-пізнавальна діяльність* трактується як насамперед сумісна діяльність і форма співпраці викладача і студента (перебіг такого процесу передбачає реалізацію пізнавальних процесів,

сприяє формуванню науково-предметної картини світу майбутніх фахівців; розвитку соціального інтелекту майбутнього правознавця, який має критерієм сформованості здатність правознавця ставити себе на місце іншого учасника спілкування на рівні *держава / громадянин*, інтерпретувати юридичною мовою події; професійної інтуїції, яка є складним поєднанням згорнутого розумового процесу, що дозволяє оптимально оцінити ситуацію, що підлягає юридичному розгляду, дії фізичної / юридичної особи, які підлягають юридичній герменевтиці).

Навчальна діяльність розглядається в сучасній психолого-педагогічній думці відповідно до (Давидов, 1981; Зязюн, 2000): діяльнісної теорії навчання, що розкриває поетапне формування розумових дій; когнітивної теорії (навчання як осмислення понять, символів, термінів; як складний процес, що сприяє реалізації психічних функцій сприймання, пам'яті, мислення під час сприйняття дійсності і її оброблення й творче переосмислення, подальша інтеріоризація усталених цінностей). Характеристиками навчально-пізнавальної діяльності визначаємо спрямованість майбутнього правознавця на засвоєння знань й оволодіння відповідними уміннями й навичками (у дослідженні йдеться про формування наукової юридичної картини світу (йдеться про правове й соціально-економічне мислення; вільне орієнтування в політичних течіях; світовій і державній політиці; знання чинного законодавства / міжнародного дискурсу щодо прав і обов'язків людини), вироблення вмінь здійснювати юридичну діяльність відповідно до службового і громадянського обов'язку; усвідомлення й подальша реалізація функцій діяльності – конституційної діяльності, діяльності, яка стосується сфери правосуддя; прокурорської діяльності; спрямованої на виявлення й розслідування злочинів; діяльності, яка визначає порядок правочинного надання юридичної допомоги юридичним і фізичним особам). У змісті предметної підготовки майбутніх правознавців необхідно враховувати предметний складник, який передбачає не лише засвоєння класифікації галузевих (правознавчих) знань, що становлять дидактичний супровід, але й інтегративного блоку, що передбачає таку організацію навчально-пізнавальної діяльності, що має враховувати окрім предметних юридичних знань, знань про змістовні характеристики юридичної діяльності.

Організація навчально-пізнавальної діяльності майбутніх правознавців конституюється на сучасних підходах до її побудови з урахуванням світових тенденцій щодо гуманізації, демократизації міжкультурного правового поля.

Сучасна практика підготовки майбутніх правознавців конституюється насамперед на змістовних характеристиках, що окреслюють дидактично оброблені засвоєвані юридичні знання, також передбачають досягнення співвідношення навчально-пізнавальної і творчо-пошукової діяльності з урахуванням специфіки спеціальних навчальних дисциплін. Організація творчо-пошукової діяльності майбутніх правознавців спрямована на забезпечення оволодіння системою вмінь і навичок імплантації теоретичної діяльності в рамках юридичного фаху, а також на формування й розв'язання професійних задач, які розв'язує юрист у своїй діяльності відповідно до правоохоронної і правозахисної функцій.

Мотивами *творчо-пошукової діяльності* майбутніх правознавців є, за нашим спостереженням, прагнення зробити свій внесок у розв'язання суспільно-політичних, культурно-національних і міжнародних проблем. Окреслені мотиви є певною мірою спорід-

неними з пізнавальною й особистісною мотивацією (прагнення пізнання проблемних аспектів юридичного поля і створення нового бачення розглядуваної проблеми; науковий інтерес до конкретного питання в юридичній науці або суміжній із нею галузі; рефлексія необхідності прагнення самореалізації; самоствердження у зв'язку із престижністю творчо-пошукової, суголосної з нею наукової діяльності в суспільстві; прагнення розв'язання проблеми задля подальшої перспективи використання результатів дослідження у юридичній галузі).

Організація творчо-пошукової діяльності майбутніх правознавців конституюється на таких рівнях реалізації наукового модулю змістової підготовки майбутніх правознавців, як: *загальнонауковий* (відтворює філософсько-світоглядні підходи до юридичної діяльності майбутнього спеціаліста); *спеціально-науковий рівень* (передбачає висвітлення проблеми знання суперечливостей між соціальною потребою в перетворювальній юридичній активності правознавця й можливостями реалізації його творчого потенціалу); *фахово орієнтований рівень* (формування цілісної картини створення нового у подальшій юридичній діяльності).

Навчальний проект у процесі фундаментальної підготовки майбутніх правознавців розроблюється відповідно до рівня когнітивної компетенції, що корелює з рівнем теоретичних знань, умінь та навичок їхнього застосування у процесі розв'язання фахово орієнтованих задач, творчим мисленням, навичками самоосвіти (поглиблення своєї предметної компетентності; аналіз ситуацій / подій з позиції законодавства; простеження динаміки зміни юридичної позиції, яка стосується прав і обов'язків людини в міжнародному просторі). Орієнтація на юридичну діяльність спонукає майбутніх правознавців у процесі роботи з навчальними проектами оброблювати й аналітично інтерпретувати інформаційні дані, *набути* у змісті фахової підготовки (юридична інформація як змістовний складник навчання), з *актуальними* (юридична діяльність із засвоєння отриманої інформації) і *перспективними* (використання юридичної інформації задля оптимальної реалізації юридичної діяльності).

У процесі роботи над навчальними проектами активізується розвиток творчих здібностей майбутніх правознавців з урахуванням психолого-гносеологічних засад, що ґрунтуються на подоланні інерції думки, стереотипності мислення. Процес творчо-пошукової діяльності майбутніх правознавців на початковому етапі передбачає визначення об'єктивної мети на основі потреб і мотивів, які стосуються успішного виконання правоохоронної й правозахисної діяльності. Наступний етап роботи з навчальними проектами передбачає розроблення плану установок, моделей, схем майбутніх юридичних дій, засвоєння знань, формування умінь розроблення методики дослідження проблеми, яка стосується юридичної й суміжних галузей, систематизацію фактів й подальший аналітичний їх огляд.

Організація творчо-пошукової діяльності майбутніх правознавців передбачає постановку навчальної задачі, яка стосується розв'язання актуальних проблем, які стосуються міжнародного права, специфіки імплантації чинних механізмів, що стосуються забезпечення прав й обов'язків громадянина держави, фізичної / юридичної особистості.

Розробляючи тематику навчальних проектів для майбутніх правознавців, ми враховували той факт, що предметна система для майбутнього правознавця визначає зміст теоретичного і практико-орієнтовано-

го навчання, де кожен навчальний курс передбачає оволодіння теоретичними й методологічними засадами виучуваної юридичної галузі. Згідно з опитуванням майбутніх правознавців переважає позиція про те, що не всі виучувані навчальні курси (як спеціальні, так і ті, що складають зміст соціально-гуманітарної підготовки – «Юридична філософія», «Логіка», «Культурологія», «Етика», «Політологія», «Релігієзнавство») у змісті предметно-наукової підготовки, матимуть практичну реалізацію в подальшій юридичній діяльності. Відповідно, практична значущість предметно-орієнтованого навчального курсу проєктивно до майбутньої юридичної діяльності активізує творчу активність правознавців.

У процесі роботи над навчальними проєктами організація творчо-пошукової діяльності (Фаренік, 2000; Шейко, 2008) майбутніх правознавців передбачає: 1) зорієнтованість змісту навчального проєктного завдання на майбутню юридичну діяльність; 2) формулювання проблемних питань, розв'язання яких дозволяє окреслити актуальне поле досліджень, що стосуються юридичної галузі, розширюють уявлення про сутнісні характеристики юридичної діяльності, у подальшому сприятимуть плануванню цієї діяльності відповідно до чинного законодавства; 3) розроблення плану взаємодії учасників проєкту, партнерська взаємодія студентів і викладача.

Розроблення навчальних проєктів конститується на основі когнітивної стратегії (урахування власне юридичної підготовки майбутніх правознавців і даних, які характеризують розумову діяльність у процесі розв'язання практичних завдань, пов'язаних із фаховою підготовкою). Творчо-пошукова діяльність на основі когнітивно-діяльнісного підходу передбачає вироблення умінь майбутніх правознавців виконувати когнітивні (розумові) операції:

– порівняння (заміщення) – проєкт «*Механізми гарантії й захисту прав і обов'язків людини і громадянина в Україні в порівнянні зі світовою практикою*»; (вибір країни за вибором);

– аналіз (уявне розчленування цілісної структури об'єкта на елементи; синтез (уявне поєднання елементів в цілісну структуру) – проєкт «*Інформаційні права людини. Досвід України в порівнянні з міжнародним досвідом*»; (вибір країни за вибором);

– абстракція й узагальнення – проєкт «*Сутність Концепції прав людини і громадянина в сучасних теоріях демократії*»; «*Поняття Конституціоналізму як гарантії забезпечення прав і свобод громадянина України*».

– конкретизація (ілюстрація з опорою на факти, перерахування конкретних об'єктів, які входять до певної сукупності, роз'яснення загальних положень через конкретні форми вияву загального) – проєкт «*Поняття інтелектуальної власності*»; «*Кримінально-процесуальний кодекс України: злочини про-*

ти особистості».

У процесі виконання навчальних проєктів творчо-пошукова діяльність майбутніх правознавців передбачає реалізацію дослідницької функції (Бюлер, 1993; Фаренік, 2000; March, 1989), яка передбачає: володіння методологією наукової творчості стосовно юриспруденції; уміння спостерігати, аналізувати, оцінювати і прогнозувати результати юридичної діяльності; інтеріоризацію цінності творчого дослідницького пошуку як внутрішньої потреби в дослідницькій діяльності в юридичних галузях, визначаючи її вагомє місце в правочинній діяльності.

У процесі організації творчо-пошукової діяльності майбутніх правознавців нами було встановлено, що високий рівень виконання навчальних проєктів корелює з рівнем сформованості соціального інтелекту, який засвідчує сформованість комунікативної креативності.

Виходячи з позиції науковців про те, що креативність розглядається в галузі спілкування, а також в межах поєднання комунікативних і творчих здатностей особистості (Давидов, 1981; Шейко, 2008), поняття комунікативної креативності, яка має реалізацію у процесі роботи над проєктами, репрезентації, а також подальшого здійснення юридичної діяльності, пов'язуємо розглядуване поняття з властивостями правознавця, що уможливають віднайдення нестандартних рішень ситуацій, сприяють актуалізації й подальшому впровадженню оригінальних ідей і способів професійного спілкування, вибору доцільної лінії поведінки майбутнього правознавця, розв'язання проблемних ситуацій, які мають місце в юридичній діяльності; у груповій і міжгруповій взаємодії, управлінні і керівництві; вияву креативності у професійному спілкуванні, коли етапом активності є впровадження власних ідей щодо шляхів розв'язання поставленої проблеми.

Доведено також вплив креативності на розвиток соціальних рис майбутніх правознавців, які працювали з навчальними проєктами: налагодження соціальних контактів, моделювання способів спілкування, спрямованих на розуміння індивідуальності особистості.

Висновки. Організація творчо-пошукової діяльності майбутніх правознавців у процесі роботи з навчальними проєктами сприяє розвитку їх творчих здібностей, соціального інтелекту, рефлексії правочинних дій. Орієнтація на юридичну діяльність спонукає майбутніх правознавців у процесі роботи з навчальними проєктами оброблювати й аналітично інтерпретувати інформаційні дані, набуті у змісті фахової підготовки (юридична інформація як змістовний складник навчання), з актуальними й перспективними. Перспективами подальших розвідок визнаємо дослідження питання організації дистанційних (мережових) навчальних проєктів та управління ними.

Список використаної літератури

- Бюлер К. Теория языка. Репрезентативная функция языка / [пер. с нем. О.С.Филоненко; общ. ред. и коммент. Т.В.Бульгиной]. Москва: Прогресс, Универс, 1993. 502 с.
- Власова Е.И. Креативность в структуре интеллекта социально одаренной личности. *Психология одаренности: проблемы, структура, показатели*: сб. статей. Киев : Украинский центр творчества детей и юношества, 1996. С.82–91.
- Давыдов В.В. Проблемы развивающего обучения. Москва: Педагогика, 1981. 423 с.
- Зязюн І.А. Інтелектуально-творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти. *Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи*: монографія / за ред. І.А.Зязюна. Київ: Віпол, 2000. С.11–57.
- Фаренік С.А. Логіка і методологія наукового дослідження. Київ : Вид-во УАДУ, 2000. 340 с.
- Шейко В.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник ; 6-те вид., стер. Київ : Знання, 2008. 310 с.
- March J., Olsen J. Rediscovering Institutions. The Organizational Basis of Politics. New York; London: The Free Press. 1989. 118 p.

References

- Byuler, K. (1993) *Teoriya yazyika. Rerezentativnaya funktsiya yazyika* [The theory of language. Representative language function]. Moscow: Progress, Univers, [in Russian].

- Davydov, V.V. (1981). *Problemy razvivayushego obucheniya* [Developmental learning problems]. Moscow: Pedagogika. [in Russian].
- Farenik, S.A. (2000). *Logika i metodologiya naukovogo doslidzhennya* [Logic and methodology of scientific research]. Kyiv: UADU. [in Ukrainian].
- March, J., & Olsen, J. (1989). *Rediscovering Institutions. The Organizational Basis of Politics*. New York; London: The Free Press.
- Shejko, V.M. (2008). *Organizaciya ta metodyka naukovykh doslidnychokoyi diyalnosti* [Organization and methods of research]. 6th ed.. Kyiv: Znannya. [in Ukrainian].
- Vlasova, E.I. (1996) Kreativnost v strukture intellekta sotsialno odarennoy lichnosti [Creativity in the structure of the intellect of a socially gifted person]. *Psichologiya odarennosti: problemy, struktura, pokazateli* [Psychology of giftedness: problems, structure, indicators], 82–91. [in Russian].
- Zyazyun, I.A. (2000). Intelektualno-tvorchyy rozvytok osobystosti v umovax nepererвної osvity [Intellectual and creative personality development in conditions of continuous education]. In I.A.Zyazyun (ed.) *Nepererivna profesijna osvita: problemy, poshuky, perspektivy* [Continuous vocational education: problems, searches, perspectives] (pp.11–57). Kyiv: Vipol. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15.04.2019 р.
Стаття прийнята до друку 21.04.2019 р.

Побережная Наталья

кандидат педагогических наук, доцент,
кафедра украиноведения и иностранных языков
Днепропетровский государственный университет внутренних дел,
м. Днепро, Украина

ОРГАНИЗАЦИЯ ТВОРЧЕСКО-ПОИСКОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БУДУЩИХ ПРАВОВЕДОВ В ПРОЦЕССЕ РАБОТЫ С УЧЕБНЫМИ ПРОЕКТАМИ

Аннотация. Статья посвящена вопросу эффективной организации творческо-поисковой деятельности будущих правоведов в процессе работы с учебными проектами. Актуальность исследования обусловлена современным международным форматом юридического дискурса, который определяет проблему образования будущих правоведов как ведущего фактора не только когнитивного развития личности юриста, но и социализации в правовом мире; способствует осуществлению юридической деятельности в соответствии с правовыми инструкциями и регулятивами. Творческо-поисковый аспект предметной подготовки будущих правоведов позволяет анализировать процесс национального и международного государственного посредством характеристики социально-экономических, политических и духовных процессов. Во время проведения исследования были использованы методы: теоретические (анализ психолого-педагогической литературы), эмпирические (наблюдение за учебным процессом и изучение педагогического опыта для исследования особенностей организации творческо-поисковой деятельности будущих правоведов). Определены мотивы творчески поисковой деятельности будущих правоведов (стремление внести свой вклад в решение общественно-политических, культурно-национальных и международных проблем). Доказано, что ориентация на юридическую деятельность побуждает будущих правоведов в процессе работы с учебными проектами обрабатывать и аналитически интерпретировать информационные данные, полученные в содержании профессиональной подготовки (юридическая информация как содержательный составяющая обучения), с актуальными и перспективными.

Ключевые слова: творческо-поисковая деятельность; будущие правоведы; учебный проект; юридическая деятельность.

Poberezhna Nataliia

Candidate of Pedagogic Sciences, Associate Professor
Department of the Ukrainian Studies and Foreign Languages
Dnipro State University of Internal Affairs
Dnipro, Ukraine

ORGANISATION OF FUTURE LAWYERS' RESEARCH AND CREATIVE ACTIVITY IN THE PROCESS OF WORKING WITH EDUCATIONAL PROJECTS

Abstract. The article is devoted to the problem of effective organization of research and creative activity of future lawyers in the process of working with educational projects. The peculiarities of research and creative activity of future lawyers in working with educational projects are characterized as well as didactic guidance, used by future lawyers in working with projects, is provided. The relevance of the study is determined by the contemporary international framework of legal discourse, which determines the problem of education of future lawyers as a leading factor not only in the cognitive development of the personality of the lawyer, but also in the socialization of the legal world; contributes to the implementation of legal activities in accordance with the legal and civic ideals and models elaborated in the process of development of society; legal instructions and regulations. The research and creative aspect of the subject training of future lawyers allows us to analyze the process of national and international state-building as a means of characterizing complex socio-economic, political and spiritual processes. Implementation of educational projects in the study of jurisprudence and related disciplines is also actualized by the current tendency to associate legal education not only with the performance of official duty, but also to be the creator of a national state building. *While the research* was being carried out, some methods were used: theoretical (analysis of psychological and pedagogical literature), empirical (observation of the educational process and study of pedagogical experience in order to explore the peculiarities of the organization of research and creative activity of future lawyers). The motives of research and creative activity of future lawyers (the desire to contribute to solving socio-political, cultural,

national and international problems) are determined. The educational project in the process of fundamental training of future lawyers is developed in accordance with the level of cognitive competence, which correlates with the level of theoretical knowledge, skills and habits of their application in the process of solving professionally oriented tasks and creative thinking. It has been proved that legal activity involvement induces future lawyers in the process of working with educational projects to process and analytically interpret information data acquired in the content of professional training (legal information as a constituent part of learning) with immediate and perspective. Further research will determine the analysis of the organization of distance (network) educational projects and their management.

Key words: research and creative activity; future lawyers; educational project; legal activity.